

35. Русначенко А. М. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках / А.М. Русначенко. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 519 с.

36. Сергійчук В. ОУН–УПА в роки війни. Нові документи і матеріали / В. Сергійчук. – К. : Дніпро, 1996. – 496 с.

37. Шанковський Л. УПА на Стрийщині / Л. Шанковський // Стрийщина. Історико-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини.– Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990. – Том I. – С. 193–218.

УДК 94(477)“17”

*Володимир КІСІЛЬ,
м. Дрогобич*

**ПИСЕМНІ ПАМ'ЯТКИ НА СТОРІНКАХ
«СВОДНОЙ ГАЛИЧСКО-РУССКОЙ ЛИТОПИСИ
СЪ 1700 ДО КОНЦА АВГУСТА 1772 ГОДА. ЧАСТЬ I.»
А. ПЕТРУШЕВИЧА**

У статті розглянуто різні види писемних пам'яток, надрукованих А. Петрушевичем у I-му томі «Сводной Галичско-Русской летописи». Показано їхню структуру, особливості, місцезнаходження та інформативний потенціал.

***Ключові слова:** писемна пам'ятка, актовий документ, літопис, рукопис.*

Kisil V. Writing sights on pages of «Svodnaya Halycko-Russkaya letopys from 1700 till the end of August 1772 years. Part I.» by A. Petrushevych.

In this article different types of writing sights were issued, which were published by Anton Petrushevych in this volume of «Svodnaya Halycko-Russkaya letopys». Their structure, peculiarities, location and the informing potential are shown.

***Key words:** writing sight, act document, chronicle, manuscript.*

Постановка проблеми. Антон Степанович Петрушевич – відомий представник Галицької історіографії другої половини ХІХ – початку ХХ століття, який не будучи академічним вченим зробив значний внесок в розвиток історії, археології, етнографії, мовознавства та ряду інших суміжних дисциплін [3, 446–448]. Пошук, вивчення та публікація писемних пам'яток були чи не головним аспектом діяльності А. Петрушевича як джерелознавця та археографа. Серед його, досить різноманітної за тематикою наукової спадщини, найбільш відомою є «Сводная Галичско-Русская летопись». За життя автора вийшли друком шість її томів, які охоплюють період 1600 – 1800 рр.

Аналіз досліджень. Зважаючи на хронологічний принцип викладу подій та ряд інших стильових особливостей, цю працю слід розглядати як «збірку літописних записок». У різні роки кінця XIX – XX століття її вивчали І. Лінниченко, В. Антонович, М. Грушевський, І. Франко, І. Крип'якевич. Вони критикували А. Петрушевича за складний стиль письма, довільну впорядкованість викладу матеріалу, використання застарілої чи випадкової літератури [3, 446–447]. Попри ці недоліки, досліднику вдалося зібрати і опублікувати величезний масив різних за типом і походженням здебільшого писемних пам'яток, які ще не були до цього відомими широкому загалу та введеними до наукового вжитку. Незважаючи на це, в останні десятиліття так і не з'явилося окремого ґрунтовного дослідження, присвяченого аналізу власне «Сводной Галичско-Русской летописи», якщо не враховувати досить загальних її оглядів, зроблених у розвідках А. Королька [4] та В. Менька [5].

Мега статті полягає у спробі розкрити інформативний потенціал писемних пам'яток історіографа А. Петрушевича. Об'єктом нашого дослідження є окремі том «Литописи», який вийшов друком у 1887 р. і охоплює хронологічний проміжок 1700–1772 років [6]. Предмет – використані при його написанні писемні пам'ятки, їхнє походження, місце зберігання та інформативний потенціал. У своїй передмові, А. Петрушевич робить особливий акцент на релігійній проблематиці, а саме – міжконфесійній боротьбі та процесах окатоличення, які відбувалися на українських землях під владою Речі Посполитої протягом описуваного періоду [6, V–XIV]. У досліджуваній нами праці А. Петрушевич розглядає різні аспекти життя тогочасного суспільства, але більшість опублікованих тут відомостей так чи інакше пов'язані з церквою, її установами та діячами.

Виклад основного матеріалу. Писемні пам'ятки на сторінках досліджуваного тому «Литописи» головним чином представлені маргіналіями на стародруках, а також актовими, наративними та епістолярними джерелами. Значна їх частина була віднайдена та досліджена власне А. Петрушевичем. Їх публікацію доповнено коментарями, де вказано датування, авторство, місцезнаходження, зовнішній вигляд і стан збереження пам'ятки. У тих випадках, коли якусь із цих відомостей не вдавалося чітко встановити, А. Петрушевич пропонує власні припущення з цього приводу. Досить часто на сторінках «Литописи» знаходимо уривки писемних пам'яток, які уже були до цього введені до наукового вжитку. Як правило, в таких випадках вміщено поклики на автора, час та місце їх попереднього друку. Найчастіше знаходимо лише заголовки, короткий зміст, або найголовніші уривки пам'ятки і лише зрідка, зважаючи на важливість інформації, що там містилася, А. Петрушевич подає

весь текст джерела мовою оригіналу. Труднощі при аналізі походження використаних при написанні «Литописи» матеріалів зумовлені тим, що подекуди просто не вказано походження того чи іншого надрукованого уривку, або відомості про це є неповними. Певним недоліком є також те, що досить часто коментарі автора хоча і містять цікаві відомості, але лише опосередковано пов'язані зі змістом самої пам'ятки і можуть стосуватися згаданих там храмів [6, 32, 108, 182, 263], населених пунктів [6, 35, 86, 174, 271] чи постатей [6, 42, 142, 298]. Через це часто втрачається логічна послідовність викладу, а сам текст стає заплутаним та складним для сприйняття.

Серед писемних пам'яток, опублікованих на сторінках «Литописи», потужний масив складають маргінальні написи на стародруках. Серед книг, на яких вони були зроблені, найбільш популярними є релігійні та богослужбові: «Євангеліє» [6, 13, 46–47, 58, 78, 88, 99–100, 117, 140, 182, 196, 214], «Тріодь» цвітна [6, 110, 180, 183, 236, 298] і пісна [6, 96, 271], «Апостол» [6, 19, 47, 86, 208, 288, 303], «Пролог» [6, 15, 81, 88, 101, 124–125, 131–132, 136, 186–187], «Октоїх» [6, 24–25, 142, 206], «Устав» [6, 106, 180], «Мінея» [6, 139–140], «Часослов» [6, 298] та інші [6, 2, 64, 68, 75, 131, 136, 148, 150, 151, 173, 177, 179–180, 183, 191, 196, 214, 238, 271, 277–278, 288]. Попри розвиток друкарень, досить значною залишається частка рукописних книг, датованих кінцем XVI–XVII століттям [6, 43–44, 47, 81, 88, 101, 106, 142, 177, 180, 183]. Якщо це вдавалося з'ясувати, А. Петрушевич вказує імена авторів опублікованих ним маргінальних записів, якими найчастіше були парафіяльні священники – Павло Свідзінський [6, 28–29, 105–106, 132, 134, 202, 273], Григорій Гаванський [6, 140, 143, 152, 186, 187, 191], Прокопій Балінський [6, 311], Ян Базилевич [6, 303].

За своїм змістом маргіналії досить різноманітні і умовно їх можна поділити на кілька підгруп. До першої і найбільш поширеної відносяться вкладні – записи про дарування книги до церкви чи монастиря. У своїй сукупності вони містили інформацію про: ім'я і соціальний стан жертводавця [6, 47, 58, 214, 298], час та місце вкладу [6, 86, 117, 214, 298], тогочасного настоятеля храму [6, 13, 142, 174], присутніх при цьому свідків [6, 117], вартість книги [6, 78, 142, 174, 182, 236, 271, 298], а також погрозу можливому її крадію [6, 99–100, 117]. В окремих випадках, А. Петрушевич публікує кілька, датованих різними роками вкладних записів на одній книзі, що давало можливість простежити шляхи її поширення [6, 110]. Як відомо, маргіналії мали також і інше призначення, а саме – їх використовували для посвідчення права власності. На підтвердження цього А. Петрушевич опублікував записи, що засвідчували

акти дарування [6, 43–44, 113, 136], обміну [6, 34], купівлі-продажу [6, 182, 194, 236] чи повторного повернення книги до храму [6, 196].

Наступну підгрупу складають маргінальні пам'ятки, що містили відомості про явища природи чи стихійні лиха: урагани [6, 70, 183], сильні морози [6, 15, 99, 101, 106, 147], повені [6, 131–132], посухи [6, 101, 177, 183], пошесті [6, 70, 81, 88, 131–132, 303], комети [6, 296], неврожаї [6, 88, 101, 106, 131–132], нашестя сарани [6, 176, 177, 179, 180, 183, 186], сонячні та місячні затемнення [6, 19, 140, 177, 179, 180, 214]. Важливі відомості для вивчення стану розвитку господарства містили маргіналії економічного змісту, у яких зазначалися ціни на зернові в той чи інший період або певній місцевості [6, 19, 101, 134, 206, 208].

Окрему підгрупу складають записи, які містять свідчення про важливі події, пов'язані з життям відомих тогочасних світських [6, 15, 68, 152, 187, 242, 247] та релігійних [6, 2, 68, 96, 173, 183, 186, 187, 238] діячів, а також описують воєнні дії, що відбувалися в різні часи протягом періоду 1700–1772 років [6, 15, 19, 28, 46–47, 75, 124–125, 145, 273, 277–278, 288]. Для прикладу, маємо згадку про смерть та поховання Г. Винницького [6, 68], початок будівництва церкви Св. Юра у Львові [6, 186], підпал турками м. Хотин [6, 213], повстання польських конфедератів [6, 277–278].

Однією із стильових особливостей А. Петрушевича є подача комплексних описів опублікованих писемних пам'яток, у яких окрім відомостей про саме джерело, вміщено довідки про діячів, будівлі чи населені пункти, які так чи інакше з ним пов'язані. Особливо це характерно для довідок про рукописи чи стародруки [6, 68, 131–132, 136–137]. Для прикладу, при описі першого, виданого у Львові нотного «Ірмолоя», дослідник зазначає: кількість сторінок (4+446+24); рік та місце друку – 1700 р., монастир Св. Георгія у Львові; імена автора передмови (Йосиф Скольський) та друкаря (Йосиф Городецький) [6, 9]. Свої рефлексії з цього приводу А. Петрушевич продовжує під 1707 р. [6, 35, 36], де знову згадує про видання першого нотного «Ірмолоя» у заснованій Й. Шумлянським Святоюрській друкарні. Далі дослідник робить припущення, що через жорстку конкуренцію і складне фінансове становище, Успенське братство, яке до 1708 р. залишалось православним, дало згоду приєднатися до Унії лише за умови, що друкарня при монастирі Св. Георгія припинить свою роботу [6, 36].

Серед опублікованих у «Литописи» рукописних писемних пам'яток окрему групу складають так звані «сучасні записки» – написи на одному чи кількох листках, зроблені сучасниками описаних там подій, які за своїм змістом і походженням дуже близькі до маргіналій. Досить часто, А. Петрушевич не зазначає відомостей про саму пам'ятку – датування,

авторство чи місцезнаходження, що значно ускладнює їх більш докладний аналіз та класифікацію [6, 28, 59, 70, 73, 76, 77, 176, 203, 235, 247, 295]. Частина цих «записок» зберігались у приватній бібліотеці А. Петрушевича [6, 180–181, 285, 288, 294] і у їхньому описі дослідник вказує як вони потрапили до нього, кількість листків та ім'я автора (якщо це вдавалося з'ясувати). За своїм змістом, ці пам'ятки досить різноманітні і часто містять абсолютно не пов'язані між собою відомості. Для прикладу, уривки «сучасної записки» із м. Самбір повідомляють про заснування І. Комарницьким місцевої парафіяльної церкви, у якій згодом поховали А. Шептицького [6, 142] та напад сарани [6, 180]. Інші записки містять відомості про пожежі [6, 26, 143], погодні умови [6, 76, 111, 119], комету [6, 81, 112, 132], пошесть у 1737 р. та ціни на зернові в Перемишлі [6, 140].

Серед використаних А. Петрушевичем писемних пам'яток окремих масив складають різноманітні рукописні матеріали. Найчастіше зустрічаємо уривки відомого кодексу уніатського митрополита Л. Кишки [3, 451–452; 6, 6–7, 13, 16, 20–21, 22, 29, 48, 54, 58, 59, 64, 66–67, 72, 76]. На їх основі автор публікує довідки про становище духовенства взагалі [6, 19], а також діяльність його окремих представників – Г. Винницького [6, 6, 41, 43, 52, 54, 66], Й. Кунцевича [6, 26], Й. Шумлянського [6, 35, 41], Д. Жабокрицького [6, 43], В. Шептицького [6, 54, 74], А. Шептицького [6, 74], І. Устрицького [6, 73].

Цікавим та різноманітним за своїм змістом є «Солотвинський» рукопис, придбаний автором до своєї приватної бібліотеки в однойменному населеному пункті. Його опубліковані уривки містять згадки про затемнення сонця [6, 2, 32, 46], комету [6, 112], напади сарани [6, 32, 46], холодну зиму 1729 р. [6, 110], похід росіян та козаків проти шведів [6, 15], початок австрійсько-турецької війни у 1716 р. [6, 76]. Схожі за своїм змістом витяги з «рукописів духовного змісту» датованих XVIII століттям – деякі з них знаходилися у власності А. Петрушевича [6, 53, 74, 149], а місця зберігання інших автор не вказує [6, 241, 278]. Деякі інші за інформативним потенціалом рукопис ієромонаха Паїсія Махнія: в опублікованому уривку знаходимо повідомлення про час заснування церкви Благовіщення Пресвятої Богородиці в м. Рожнові (1703 р.), імена та дати смертей похованих там осіб (Матей Махній, Варвара Білоберезька, Пахомій Паранчик) [6, 21]. Поряд з іншими, А. Петрушевич надрукував уривки рукописних кодексів, які зберігались в архівах Крехівського [6, 208–209] та Львівського Св. Онуфрія монастирів [6, 53].

Група наративних писемних пам'яток представлена виписками з хронографів Підгорецько-Плісеського [6, 15, 32, 42, 74, 101], Жовківсько-

го [6, 35], Добромільського [6, 24] та Угорницького [6, 31] монастирів. Абсолютна більшість цих уривків містять відомості до історії церкви: призначення ігуменом Угорницького монастиря Кирила Шумлянського [6, 31], заснування церков Св. Онуфрія [6, 15], Преображення [6, 32] та Благовіщення [6, 101] в Підгорецько-Пліснеській обителі. Досить часто, витяги з монастирських літописів А. Петрушевич доповнює власними коментарями, що стосувалися згаданих там діячів. Для прикладу, після уривку з описом смерті та поховання єпископа Й. Шумлянського дослідник повідомляє про існування духовного заповіту померлого, написаного у 1707 р. [6, 42].

На сторінках досліджуваної нами «Літописи» порівняно великим є відсоток писемних пам'яток актового виду. Значна частина серед них були віднайдені та досліджені автором у сховищі греко-католицької капітули в Перемишлі [6, 43, 142, 162, 165–166, 169–170, 175, 193, 234–235, 239], вільний доступ до якого давала А. Петрушевичу його посада крилошанина при митрополичій кафедрі у Львові. Саме тому, вважаємо за доцільне більш докладно зупинитися на їх аналізі. Серед вказаних писемних пам'яток на окрему увагу заслуговують наступні:

- грамота єпископа Г. Винницького (9 червня 1704 р.) про надання братського уставу парафіянам церкви Св. Михайла з передмістя Комарно [6, 25–26];

- договір (Валява, 7 серпня 1743 р.) про призначення Онуфрія Шумлянського Самбірським єпископом та майбутнім наступником Ієроніма Устрицького [6, 147–148];

- патент О. Шумлянського (травень 1752 р.), де встановлювалась нова платня за релігійні обряди [6, 191–192];

- рішення Собору Перемишльської єпархії, проведеного 14 січня 1740 р. за головування місцевого єпископа Ієроніма Устрицького [6, 153].

За своєю тематикою окрему групу складають актові писемні пам'ятки, що характеризують становище та діяльність братств протягом описуваного періоду 1700–1772 років. Серед них найчастіше знаходимо уривки братських артикулів (статутів) та реєстрів (каталогів) [6, 93, 97, 98, 108–109, 138–139, 140, 157–158, 162, 207–208, 209]. Важливе значення мають опубліковані А. Петрушевичем грамоти, які підтверджували привілеї уже існуючих або засвідчували створення нових братств:

- зміст [6, 74] та заголовок [6, 78] грамоти А. Шептицького (2 липня 1715 р.) про затвердження артикулів братства при Нагірно-Щирецькій церкві Різдва Пресвятої Богородиці;

- фундаційна грамота (Тисменецький замок, 26 червня 1730 р.) Яни Вельгорської (каштелянова Волинська), яка містила дозвіл на за-

снування братства Різдва Пресвятої Богородиці при Тисменецькому монастирі [6, 113–115];

- зміст установчої грамоти Й. Шумлянського (Львів, 14 травня 1735 р.) про створення на прохання місцевих жителів братства при церкві Різдва Пресвятої Богородиці в Кам'янці Струмиловій [6, 126–127];

- згадка про грамоту А. Шептицького (Унів, 15 травня 1749 р.), яка підтверджувала артикули братства при церкві Св. Параскевії в с. Плугові біля міста Поморяни [6, 183].

Решта писемних пам'яток актового виду також присвячені головним чином релігійній проблематиці і розкривають становище церкви та діяльність її служителів [6, 3, 52, 59, 71, 80–81, 104–105, 112, 156–157, 166, 175, 189–190, 192, 198, 238, 262–263]. Для прикладу, можна згадати про такі актові пам'ятки:

- грамота (кафедра собору Св. Георгія у Львові, 21 січня 1710 р.) про призначення Варлаама Шептицького Львівським єпископом [6, 48–52];

- рішення (артикули) (Унівський монастир, 1711 р.) церковного Синоду Чину Святого Василія Великого [6, 59–63];

- наказ Львівського латинського архієпископа Івана Скарбека (14 червня 1714 р.) про зрівняння у правах католицького та уніатського духовенства [6, 71];

- грамота Константинопольського патріарха Паїсія (11 березня 1748 р.), про підтвердження Ставропігії Великоскитського монастиря Воздвиження Чесного Хреста [6, 178];

- акти Собору Перемишльської, Сяноцької та Самбірської дієцезій, скликаного Ієронімом Устрицьким у 1740 р. [6, 150–151].

Як уже зазначалося, абсолютна більшість надрукованих у досліджуваній нами «Литописи» писемних пам'яток присвячені релігійній проблематиці. Ще одним підтвердженням цього є повідомлення про церковний Собор, скликаний 6 серпня 1761 року. Головним питанням його порядку денного було визначення фінансового становища уніатської церкви на території українських земель. З цією метою було заслухано доповіді єпископів та настоятелів монастирів про дохідність підлеглих їм парафій [6, 216–217]. Найбільш цікавими серед них є звіти Львівського (Л. Шептицького) [6, 217–231] та Перемишльського (О. Шумлянського) [6, 231–234] єпископів, опубліковані автором практично у повному обсязі та мовою оригіналу. Аналізуючи їх зміст, А. Петрушевич висловлює припущення що доповідь про стан Львівської єпархії була призначена, в першу чергу, для Римської Курії, адже Лев Шептицький завершує свій звіт скаргами на утиски з боку латинського духовенства [6, 231].

Наступний вид писемних пам'яток складають поминальні – пом'яники або синодики, які містили цінні відомості для вивчення не лише соціальної структури суспільства, а й церковної та світської історії взагалі. Як правило, публікуючи виписки з пом'яників А. Петрушевич подає їх археографічний опис, вказуючи у ньому хто, де і коли цю пам'ятку переписав, кількість сторінок та місце зберігання [6, 8–9, 43, 113, 122, 147, 161, 163–164, 182, 323–324].

Опубліковані на сторінках «Литописи» поминальні пам'ятки, зважаючи на місце створення та використання, умовно можна поділити на три підгрупи: церковні [6, 64, 107–108, 116–117, 122–123, 140, 147, 163–164, 170, 211–212, 235, 271], монастирські [6, 8–9, 81, 88, 111, 182, 295, 323–324] та братські [6, 78, 113]. Як правило, дослідник публікує імена вписаних до пом'яників церковних ієрархів, служителів храмів та їх благодійників [6, 8–9, 73–74, 107–108, 172–173, 182, 211–212, 295, 323–324]. Для прикладу, витяги з рукописного синодика Унівського монастиря містять записи про поминання душі представників родин Шептицьких, Блажійовських, Літинських, Чолганських, Дяковських [6, 122]. Досить часто на сторінках поминальних джерел можна знайти свідчення очевидців про важливі тогочасні події [6, 81, 88, 99–101, 111, 147, 295]. Найбільш яскраво це можна простежити на прикладі уривків пом'яника церкви Св. Трійці з міста Поморяни, які містять відомості про падіж худоби [6, 57–58], перебування польських військ поблизу м. Золочів [6, 68–69, 77], пошесть та пожежу в Поморянах [6, 70], нову конфедерацію у Польщі [6, 75–76], затемнення місяця [6, 110–111], неврожай [6, 112–113] та землетрус [6, 142–143]. В окремих випадках, автор обмежується тільки описом самої пам'ятки, не звертаючись при цьому до її змісту: пом'яник церкви Св. Миколая, писаний 6 лютого 1742 р. отцем Антонієм Римбалою в м. Тербовля [6, 161].

Частка писемних пам'яток епістолярного виду є порівняно незначною. Як і абсолютна більшість інших, практично всі вони стосуються релігійної проблематики і розкривають взаємини церковних ієрархів [6, 191, 217], їх контакти із світською шляхтою [6, 154, 260–261] та римською Курією [6, 94–95, 170]. Для прикладу, у листі до Я. Яблоновського (Львів, 25 січня 1701 р.), Й. Шумлянський сповіщає про свій перехід до Унії [6, 11–12]. Аналізуючи листування О. Шумлянського, папського нунція та польського короля, А. Петрушевич розкриває конфлікт за земельні володіння померлого Перемишльського єпископа І. Устрицького, на які претендував його наступник на посаді О. Шумлянський та монахи Василіанського ордену [6, 178, 185].

Поряд з іншими джерелами слід також згадати про Метрику рукопледених Львівської єпархії, яка належить до групи канонічних писемних пам'яток. Після смерті Й. Шумлянського, його наступником став Г. Винницький і протягом 1708–1710 рр. виконував обов'язки Львівського єпископа, аж поки 17 лютого 1710 р. на цю посаду був висвячений В. Шептицький. Опублікований А. Петрушевичем уривок «Метрики» містить інформацію про вищезгадані події, а також перелік священників і пресвітерів, висвячених Г. Винницьким протягом 1708–1710 рр. [6, 42–43].

Важливим і цікавим є питання місця зберігання писемних пам'яток, використаних А. Петрушевичем при написанні цього тому «Литописи». Відомості про це дають можливість окреслити географію археографічних мандрівок автора. У відсотковому співвідношенні близько половини усіх пам'яток зберігалися в архівах єпископського собору [6, 2, 15, 37, 41–42, 64, 68, 81, 99, 101, 106, 124–125, 131–132, 136, 147, 156, 171–172, 173, 179–180, 186–187, 191, 196, 202, 238, 288] та уже згадуваної греко-католицької капітули [6, 25–26, 43, 59, 94–95, 100, 125, 131, 142, 147–148, 153, 154, 162, 165–166, 169–170, 175, 181, 189, 191–192, 193, 195, 208, 211, 234–235, 239] в Перемишлі. Частина матеріалів А. Петрушевич віднайшов і дослідив у сховищах різних світських та релігійних установ Львова [6, 34, 48–52, 68, 122, 126–127, 136, 152, 176, 286], а саме – монастиря Св. Онуфрія [6, 58, 88, 179], Народного Дому [6, 106, 208], Ставропігійного Інституту [6, 3, 235], церков Успіння [6, 78, 113, 264] і Св. Параскевії [6, 163–164]. Добре відомим є той факт, що протягом свого життя А. Петрушевич багато подорожував. Як наслідок, на сторінках «Литописи» маємо поклики на пам'ятки, віднайдені під час його візитів у різні населені пункти Стрийського [6, 15, 19, 46–47, 179, 180, 206, 214, 288, 303], Тереховлянського [6, 8–9, 76, 96, 161, 196–197, 211–212], Перемишльського [6, 75, 131, 148, 150, 151, 271] та Коломийського [6, 107–108, 139, 179, 236] регіонів, міста Самбір [6, 2, 142, 180], Жидачів [6, 296, 311], Дрогобич [6, 208] та Бучач [6, 9]. Певна частина пам'яток перебували у приватних бібліотеках [6, 165, 194] або власності самого А. Петрушевича [6, 2, 15, 21, 26, 32, 46, 53, 63, 74, 76, 81, 100, 102, 106, 110, 111, 112, 119, 132, 140, 143, 146–147, 149, 170, 176, 180–181, 182, 183, 246–247, 277–278, 285, 288, 294], а інформацію про деякі з них автору повідомили місцеві жителі – М. Андрохівич [6, 108], М. Котлярчук [6, 131], І. Михалевич [6, 140, 177], М. Гвоздецький [6, 298–299].

Крім результатів власних археографічних, лінгвістичних та археологічних розвідок, досить часто А. Петрушевич звертається до рефлексій інших дослідників. Зокрема, подаючи короткі відомості про найважливіші події, які сталися на протязі описуваного року, автор активно

використовує витяги з хронографів, опублікованих М. Білозерським у своїй праці «Южно-русскія летописи» [1; 6, 10–11, 14, 18–19, 22–23, 28, 30–31, 32–33, 38–40, 45–46, 48, 55–56, 63, 79–80, 87–88, 94, 97, 107, 109–110, 111, 115, 123–124, 133, 137, 141, 143–144, 145, 151, 159, 161, 164–165, 168, 176, 179, 181, 183–184, 187, 206–207, 242, 244, 272, 289, 294–295, 301, 303]. Ще одним прикладом використання раніше уже надрукованих писемних пам'яток є уривки «Kroniky zakonnic ormianskich reguly Sw. Benedykta we Lwowie», опублікованої у 1855 році в монографії С. Баронча [7; 6, 112, 143, 145, 147, 170]. У «Летописи» містяться також поклики на рефлексії Д. Зубрицького [2; 11; 6, 23–24, 44, 320–321], А. Мошинського [8; 9; 6, 82, 151–152, 179, 194, 236, 245–246, 265, 276, 290–291, 295, 302, 308, 134, 195–196, 235, 245, 269–271, 273–274, 304] та К. Несецького [10; 6, 68, 101–102, 157, 239–240].

Висновки. Таким чином, у досліджуваному томі «Летописи» А. Петрушевича опублікував різні види писемних пам'яток: маргіналії на стародруках, приватні акти королів, магнатів і церковних ієрархів, летописи та документи особистого походження (спогади, щоденники, листи). Більшість цих матеріалів стали результатом евристичної, камеральної та едиційної археографічної діяльності власне А. Петрушевича. Як наслідок – до наукового вжитку було введено величезний масив раніше не відомих широкому загалу писемних пам'яток. Особливо актуальним є докладне та всебічне вивчення усіх томів «Сводной Галицко-Русской летописи». Її значення для розвитку історіографії Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ століття є очевидним і беззаперечним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білозерській Н. Южно-русскія летописи. – К., 1856.
2. Зубрицький Д. Летопись львовского Ставропигиального братства // Журналъ Министерства Народного Просвещения. – Львовъ, 1849. – № LXII; Львовъ, 1850. – № LXVI, LXVII.
3. Кісінь В. Джерела І-го тому «Сводной Галицко-Русской летописи» Антона Петрушевича // Дрогобицький краєзнавчий збірник. / [ред. кол. Тимошенко Л. (голов. ред.), Винар Л., Войтович Л., Гмітерек Г. та ін.]. – Дрогобич: Коло, 2011. – Вип. XIV–XV. – С. 446–466.
4. Королько А. «Сводная Галицко-русская летопись» А. Петрушевича – джерело для вивчення історичних пам'яток Галичини // Історичні пам'ятки Галичини : мат. наук. краєзнавчої конф. (26 жовтня 2000 року, м. Львів). – Львів, 2001. – С. 21–25.
5. Менько В. Церковні братства Галичини та Волині ХVІІ-ХVІІІ століть в дослідженнях А. Петрушевича (на прикладі «Сводной Галицко-Русской летописи») // Історія релігій в Україні. – Кн. 1. – Львів, 2010. – С. 603–609.

6. Петрушевич А. Сводная Галичско-Русская летопись съ 1700 до конца Августа 1772 года. Часть I. – Львовъ. Типографія Ставропігійского Института подъ управленіемъ О. И. Тарнавского, 1887. – XV+329 с.

7. Barącz S. Pamiętnik dziejów Polskich. Z aktów urzędowych Lwowskich i z rękopismów. – Lwów, 1855.

8. Moszynski A. Kronika kollegiumu Lubieszowskiego XX. Pijarów. – Kraków, 1876.

9. Moszynski A. Monografia kollegium i szkoły pijarskiej w Miedzyrzeczu Koreckim. – Kraków, 1876.

10. Niesiecki K. Herbarz Polski. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza. – Lipsk, 1839-1846. – T. I-X.

11. Zubrzycki D. Kronika miasta Lwówa. – Lwów: Nakładem autora, 1844.

УДК 2(477.83)

*Богдан ЛАЗОРАК,
м. Дрогобич*

ПЕРЕХІД ЦЕРКОВНИХ БРАТСТВ ЛЬВОВА ДО УНІЇ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ КРИЛОСУ ЄПИСКОПОМ ЙОСИФОМ (ШУМЛЯНСЬКИМ)

У статті досліджуються особливості переходу церковних братств Львова до унії, а також визначено характерні ознаки цього процесу для Львівського Ставропігійного братства.

***Ключові слова:** церковне братство, Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія, унія, єпископ Йосиф Шумлянський*

***Lazorak B. The transition of the Lviv church fraternity to the union in the context of the reform of the krylos by Yosyph (Shumlyansky).** In the article the features of the Lviv church fraternity's transition to the union are explored and the characteristic signs of this process for the Lviv Stauropagian fraternity are identified.*

***Key words:** the church fraternity, Lviv-Galician-Kamyanets Eparchy, the union, the bishop Yosyph Shumlyansky.*

Постановка проблеми. Проблема переходу до унії Львівсько-Галицько-Кам'янецької єпархії у 1700 р. сьогодні вивчена законом достатньо. Вона підсумована у фундаментальній праці львівського дослідника І. Скочиляса [24]. Щоправда, проблема переходу церковних братств цієї єпархії до унії досі залишалася білою плямою в історії Української церкви, позаяк добре відомо, що братства мирян впродовж XVI – XVII ст. виступали виразниками боротьби проти унії.